

УЧИЛИЩЕ НА РАДОСТТА – ИНОВАЦИЯ ЗА МОТИВИРАНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ БИЛИНГВИ

Таня Яначкова

Основно училище „Никола Прокопиев“ – с. Сборище, област Сливен

Резюме. Чрез цялостната си дейност посветена на бъдещото израстване на нашите деца и ученици, ние – директорите, учителите и родителите, разполагаме с уникалната възможност да работим с подрастващите ученици билингви, като ги вдъхновяваме да вярват в себе си и ги подтикваме да постигнат нещо значимо. Твърдо вярваме, че поставено в подходяща образователна среда, всяко дете може да постигне успех. Но това личностно израстване е възможно само в това училище, което се опира на новаторството и творчеството и в което преподават учители, прилагачи онези иновации в образоването, които превръщат училището на мечтите в училище на радостта.

Ключови думи: училище на бъдещето; училище на радостта; билингви; начини на преподаване; нормативна уредба; училищна медиация; класификация на поколенията; иновации; учебна среда; предприемачество

В работните документи на Европейската комисия за гарантиране на качествено и модерно образование се посочва, че тъй като глобализацията продължава да изправя Европейския съюз пред нови предизвикателства, всеки негов гражданин се нуждае от широк набор от компетентности, за да може да се приспособява гъвкаво към бързо променящия се и по-сложен свят, в който творчеството, способността да се мисли разностранно, комплексните умения и приспособимостта вече са по-ценени от простия обем от знания. Главната задача на образованието става подготовката на компетентни специалисти, т.е. на хора със знания за различните страни на живота, с навици за творческо боравене с интелектуалния и професионалния инструментариум, със способности за взаимодействие с други хора в различни ситуации с цел постигане на конструктивно взаимодействие с тях. Новата образователна парадигма отразява изискванията на едно ново общество, изградено около организацията, стимулирано от информацията, основаващо се на изричното приемане на демократичните ценности и на правата на човека. Днес всеки в обществото на услугите следва да има по-различни социални компетенции, следва да бъде участник, да конструира собственото си лично и професионално поведение,

както и да бъде творческа част от организация. За пръв път обществото има необходимост от нарастващ брой социално и технологично образовани индивиди, а не от тясно специализирани, социално неграмотни личности.

Образованието в Република България е приоритет на правителството, но то трябва да бъде приоритет и на всяко семейство. Родителите трябва да чувстват, че са необходими на училището като съмишленици и партньори, за да бъдат осигурени по-добри възможности за качествено образование и активно участие на децата в училищния живот. Работата с родителските общности има за цел да подпомогне процеса на преодоляване на негативните стереотипи и дискриминационни нагласи спрямо различните етноси, както и за утвърждаване на образованието като ценност в семейството. Задачата, която стои пред българския учител и пред училищните ръководства е да се превърне българското училище в училище на радостта. В което децата и учениците се чувстват подкрепени и знаят, че ще получат знания и умения, които ще ги направят успешни граждани.

През 2018 г. Центърът за приобщаващо образование, изследователска компания G Consulting и експерти от БАН провеждат национално представително проучване в 100 училища, което включва повече от 3200 седмокласници в цялата страна. Изследването има за цел да проучи нивата на психично и социално благополучие на учениците, тяхната удовлетвореност от училище и степента, в която се чувстват добре там. За целите на изследването е въведено понятието *Индекс на успешното училище* – компонентите, които правят едно училище наистина добро, като се грижи едновременно за академичния успех и за благополучието на децата. Въпросният индекс включва три показателя с различна тежест – 50% от оценката на училищата се формира от резултатите на учениците на НВО, 30% – от личностното благополучие на децата (техните емоции, психично и социално благополучие), и 20% – от тяхната удовлетвореност от самото училище (от учителите, съучениците и средата). При максимален брой от 100 точки в Индекса, едва 10% от изследваните училища успяват да достигнат 60 точки. Повечето седмокласници – близо 60%, са по-удовлетворени от живота си извън училище, отколкото в него. По-удовлетворените от живота си в училище, отколкото извън него пък са 18.7%. Внушителен процент – 38.4% от седмокласниците са с много ниско до умерено ниво на благополучие в училище. Изследването установява изразена взаимна връзка между благополучие и учене. Благополучието влияе върху успеха, а той – върху благополучието. При равни други условия учениците с по-високи стойности в Индекса на благополучие и удовлетвореност имат по-висок академичен успех, по-висока нагласа към учене и продължаване на обучението до по-високи образователни равнища, по-висока удовлетвореност от собствения си успех.

Според седмокласниците чувството за благополучие и удовлетворение от училище се дължи на справедливи, добронамерени, изискващи, но и даващи учители; степен, в която класът е станал общност; ниско равнище на тормоз и агресия;

удовлетвореност от оценките (успеха) като измерител на учебните постижения; среда, предлагаща богат избор от възможности за себедоказване, изява на таланти; усещане за собствен принос към общността и училището и поради това значимост за другите; училището е блокирало преноса на външни (социални, етнически и т.н.) различия и неравенства в собствения си свят; училището предлага разнообразни форми за развитие, самореализация и заедност (извънкласни форми, изнесени уроци, лагери, спортни мероприятия, екскурзии и т.н.).

Ниското благополучие и неудовлетвореността според седмокласниците се дължат на физически и/или психически тормоз от страна на съучениците; несправедливо или нетактично отношение от страна на учителите; формален, скучен учебен процес, без съвременни образователни техники, мостове към света (защо и с какво това, което учат, е важно), без личностно ангажиране на учителите; разделение в класа по различни признаци (успех, групи по интереси, етнос); липса на възможности за изява на таланти.

Относно агресията в училище информацията, която констатира Центърът за приобщаващо образование, е още по-тревожна. Само 24.7% от децата никога не са били свидетели на ситуация, в която други деца са тормозени от съучениците си, а на другия полюс са онези 17.2%, които го наблюдават всеки ден. През последната учебна година 44.5% от анкетираните са били нападнати физически поне веднъж от свой съученик (а при 4.1% това е всеки ден). Приблизително същият процент (45.7%) са били заплашвани с физическо нараняване. 64.2% са били поне веднъж назовани с обиден прякор от съучениците си (а при 11% това се случва всеки ден). 69.4% поне веднъж са чували за себе си нещо обидно, което е накарало другите да се смеят. 54.8% твърдят, че съученик е чупил някаква тяхна вещ. 25.3% са подложени на психически тормоз от свои съученици (публикувана снимка или обиден текст) в интернет.

При близо половината, които са били физически или психически тормозени от съучениците, това се е отразило значимо върху личностното им благополучие и общата им удовлетвореност от училище. При останалите учители и училищната среда са неутрализирали този ефект и факторът „агресивни прояви“ не се е отразил на общата удовлетвореност.

Според изследваните седмокласници пет са причините да не се чувстват добре в училища с много висок академичен успех: конкуренцията, която предизвиква стрес и напрежение; не се работи за преодоляване на всички видове различия между учениците – социални, културни и етнически; липса на чувство за принадлежност, няма изградена общност, екип – всеки се чувства сам; не се чувстват значими за училището; фаворизирането на учениците.

Само 4% от изследваните училища са едновременно с добри резултати и щастливи ученици.

Кои са факторите, които правят едно училище успешно едновременно в образователен и социален план? Успешно училище, или по друг начин казано

– „училището на радостта“, е това, което се грижи едновременно и за академичния успех, и за благополучието на децата, т.е. училище, което се грижи едновременно за индивидуалния напредък на всяко дете и ученик; за благоприятната образователна среда в училището и за управление на училището в съответствие с новите предизвикателства, които поставя ХХІ век.

От 2016 г. по инициатива на РУО – Сливен, всички училища в област Сливен работят по инициативата „Училище на радостта“. В тази връзка, във всички училища на територията на област Сливен се работи по задържане на децата и учениците в училище; мотивация за учебен процес чрез използване на е-платформи за обучение и управление на училището, използване на иновативни подходи за преподаване; изграждане на клубове „Ученическо самоуправление“ (на ниво паралелка, училище, община, област, участие на национално ниво), клубове „Млади възрожденци“ за патриотично възпитание, МЕГО (Морал, Етика, Гражданско Образование), младежки червеноръсткни дружества, спортни клубове; развитие на извънкласни занимания по интереси на учениците; допълнителна работа с деца билингви и с такива, които имат затруднения при усвояване на знанията; работа с родителите с цел всеки родител да се почувства, че е необходим на училището като съмишленик и партньор и чрез това сътрудничество да се осигурят по-добри възможности за качествено образование, безопасност и активно участие на детето в училищния живот. Основните принципи, които се спазват при партньорството с родителите, са равнопоставеност и добронамереност. Срещите с родителите, без значение по какъв начин се осъществяват (срещи по домове, в училище, в читалища, в клубове, в църкви и др.), подпомагат процеса на преодоляване на негативните стереотипи и дискриминационни нагласи спрямо различните етноси. Форма на сътрудничество са и изградените училища за родители. Важни са също едноосменният режим на обучение, целодневната организация на обучение за всички ученици от I до VII клас включително, добрата материална база. Обучени са ученици медиатори и учители медиатори, които осъществяват превантивни дейности за намаляване на агресията в учебното заведение. Има назначени психолози и/или педагогически съветници, назначават се образователни медиатори¹⁾. Учителите провеждат изнесени уроци – например в училищната библиотека или в библиотеката на населеното място, в музея, в галерията, в театралния салон, в читалището, в парка, в предприятието, във фирмата или в различни институции, при което едновременно със знанията учениците повишават и своите познания по кариерно ориентиране.

Класификация на поколенията от Марк МакКриндъл

От първото десетилетие на ХХІ в. според Марк МакКриндъл на нашата планета съжителстват 7 поколения, като всяко от тях притежава специфични културни и комуникационни характеристики. Най-старото от тях е поколението Старейшини – родените преди 1925 г., а най-младото (появило се през

2010 г.) е поколението „Алфа“, което според изследователите му бележи нов етап в еволюцията на човечеството.

Таблица 1. Класификация на поколенията от Марк МакКриндъл от изследването му „Отвъд думите“

Наименование на поколението	Година на раждане	Възраст
Старейшини	Преди 1925 г.	93г. +
Строители	1925 – 1946 г.	73 – 93 г.
Бейби бумъри	1946 – 1964 г.	54 – 72 г.
Поколение X	1965 – 1979 г.	39 – 53 г.
Поколение Y	1980 – 1994 г.	24 – 38 г.
Поколение Z	1995 – 2009 г.	9 – 23 г.
Поколение „Алфа“	2010 – 2014 г.	4 – 8 г.

Различията между тези поколения се дължат на живота при различните обществено-политически и технологични обстоятелства. Всяко от тях притежава собствени характеристики, които го отличават изцяло от останалите. Безспорно компютърната грамотност, възприемчивостта и степента на боравене с информационни технологии е ускорителят, подхранващ непрекъснато конфликта. Новите поколения *Z* и *Алфа* имат многопластов, многопосочен, всеобхватен и бърз достъп до информация. Те са технологично грамотни от най-ранна възраст. Най-важната разлика между *Алфа* поколението и предходните *X*, *Y* и *Z* са внушителните промени в технологиите. Марк МакКриндъл твърди, че причина за названието на поколението не е само технологична – завършекът на буквите от латиницата с последното поколение (*Z*) и стартирането с гръцката азбука, а отварянето на една изцяло нова страница.

Особен интерес представляват поколенията *X*, *Y*, *Z* и *Алфа*, защото именно в тяхното разбиране се крие генезисът на технологичната революция, протичаща днес.

Как учат подрастващите. Днешното поколение ученици се различават значително от поколенията отпреди десетилетие. Вниманието и концентрацията им са неустойчиви, особено в начален етап. За да се поддържат интересът и вниманието в учебните часове, се залага на смяна на дейностите и различни педагогически похвати за привличане и задържане на вниманието. Всеки учител с опит може да анализира ученето на съвременните ученици, които трудно се концентрират за дълго време в една тема. Вниманието им е накъсано, както е при сърфирането в интернет. Скачането от ресурс на ресурс дава възможност огромни количества информация хаотично да се струват върху децата. Затова те губят способността да се концентрират и да вникват в материята, и свикват просто да сканират. Правят го много бързо и извличат някаква есен-

ция, която в момента им е важна и нужна. Донякъде наизустяват, защото нямат стремеж да разберат, и са готови да приемат всичко наготово и безкритично. Днешните деца не възприемат информацията по традиционните канали, те „не ни чуват“ и не желаят да четат по традиционния начин. В САЩ вече има Академия за образователни иновации, която не само подготвя виртуални ресурси в помощ на образованието, но включва в този процес и учениците. Това е отлична възможност да се възприемат знания от първа ръка – учене чрез преживяване или откриване. Колкото по-скоро го осъзнаем и започнем да работим в тази посока, толкова по-скоро ще доближим образователните резултати до истинските изисквания на ежедневието.

В момента в училище се обучават децата и учениците от т.нар. поколение Z – родените след 2000 г. Те виждат света по изцяло нов начин. За тях дигиталното е дори по-нормално, отколкото е реалното. Харесват неща, които са много по-различни от тези, които са допадали в детските години на техните родители, и правят всичко по своему. Поколението Z е истинско предизвикателство за съвременния свят. Те са различни като деца, които сякаш порастват за по-кратки срокове, развиват се по-бързо като личности и приемат за по-естествено да питат Google по даден въпрос вместо собствените си родители. Учебният процес трябва да бъде организиран така, че във всеки час учителят да осъществява пътешествие, в което съвместно с учениците да откриват знанието. Учениците трябва да могат ефективно да използват знанията си при решаване на конкретни практически задачи, конструктивно да участват в дискусии и в различни форми на групова работа, да развият предприемачески умения и компетенции, да използват различни стратегии за решаване на проблеми; да имат реална самооценка, да проявяват самоконтрол и да планират личностното си развитие; да притежават комуникативни умения; ефективно да участват в социалните процеси и взаимодействия, като същевременно са конкурентоспособни, за да имат успешна реализация в живота. За да подпомогнем децата и учениците и да провокираме тяхната мотивация за учене, ние, възрастните – учители и родители, трябва да спазваме няколко прости правила на действие: създаване на подходяща за учене среда; насърчаващи послания към децата и учениците; мотивираща обратна връзка; конструктивна критика; убеждаване вместо принуждаване; поощряване вместо наказание; поставяне и постигане на реалистични цели; подкрепа на инициативността в ученето; осъществяване на конструктивна обратна връзка и външен контрол. За да се ангажира вниманието на учениците, в съвременния учебен процес се включват онези средства, които ежедневно се използват в личното пространство. Използването на електронен урок в процеса на обучение повишава мотивацията на учениците и научаването на учебния материал по този начин е по-качествено. Чрез технологиите достъпът до информацията е представен на обучаемия с подходящо ниво и темпове, даващи възможност за получаване на обратна връзка за напредъка в обучението.

БЕЛЕЖКИ

1. Образователният медиатор е служител в училището от етноса, от който са и децата, включени в образователния процес на тази институция. Общността вярва на образователния медиатор. Родителите на децата, които учат в тази институция, се доверяват на образователния медиатор. Родителите са готови да поверят децата си на образователния медиатор. Образователният медиатор има ангажимента да организира и провежда информационни кампании сред родителите за разясняване на взаимните ползи от интегрираното обучение на децата и учениците от етническите малцинства. Той съдейства за създаването на ефективен диалогът между двете страни: училище и семейство. Друг ангажимент на образователния медиатор е работата му с децата/учениците в риск от отпадане и с децата/учениците, отпаднали от образователната система. Ежедневно при отсъствие на дете/ученик от учебния процес, след получена информация за това от директора или от служител от институцията, на когото директорът е делегирал такива права, посещава дома на това дете, за да проучи причините за отсъствието. Образователните медиатори следят за присъствието на учениците в учебния час. Практиката показва, че образователният медиатор се ползва с уважението и обичта на децата/учениците.
2. <https://obrazovaniето.info/school-projects/innovative-school-mon/213-kakvo-e-inovativno-uchilist>
3. <https://www.csee-etuе.org/en/news/archive/1120-innovative-schools-learning-and-teaching-in-the-digital-era>
4. http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563389/IPOL_STU%282015%29563389_EN.pdf
5. <http://aol.bg/?p=406>
6. Алфа поколение – революция в развитието на човечеството, Педагогика, 26.06.2017, <http://pedagogika.bg/2017/06/26/alfa-pokolenic/>, последно посещение на 11.01.2018.
7. „Разрив между поколенията“ е термин, популяризиран в западните страни през 60-те години на XX в., отнасящ се до разликата между хората от младото поколение и по-възрастните, по-специално между децата и поколението на техните родители. Generation Gap, Wikipedia. The Free Encyclopedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Generation_gap, последно посещение на 11.01.2018.

ЛИТЕРАТУРА

- Константинова, М. (2015). От 2D към 3D образование. *Иновативни методи и практики в използването на ИКТ в учебния процес*, април, 24.
- Стоянова, П. (2011). Поколението на дигиталната книга. *Медии и обществени комуникации*, април, бр. 8.

- Фидлър, Р. (2005). *Медиаморфоза: Да разберем новите медии*. София: Кралица Маб.
- Кючукова, Д. (2018). Дигиталното поколение „Алфа“, промяната на педагогическите модели и създаване на успешна образователна технология. *Педагогическата комуникация: настояще и бъдеще*. София: Център за обучение и квалификация на педагогически специалисти.

REFERENCES

- Konstantinova, M. (2015). Ot 2D kam 3D obrazovanie. *Inovativni metodi i praktiki v izpolzvaneto na IKT v uchebniya protses*, april, 24.
- Stoyanova, P. (2011). Pokolenieto na digitalnata kniga, *Medii i obshtestveni komunikatsii*, april, br. 8.
- Fidlar, R. (2005). *Mediamorfoza: Da razberem novite medii*. Sofia: Kralitsa Mab.
- Kyuchukova, D. (2018). Digitalното поколение „Алфа“, промяната на педагогическите модели и създаване на успешна образователна технология. *Pedagogicheskata komunikatsiya: nastoyashte i badeshte*. Sofia: Tsentar za obuchenie i kvalifikatsiya na pedagogicheski spetsialisti.

SCHOOL OF JOY – INNOVATION FOR MOTIVATING BILINGUAL STUDENTS

Abstract. Through our entire activity dedicated to the future growth of our children and students, principals, teachers and parents, have the unique opportunity to work with teenage bilingual students by inspiring them to believe in themselves and urging them to achieve something significant. As all firmly believe that placed in a suitable educational environment, every child can be successful. This personal growth is possible only in this school, which is based on innovation and creativity and where the teachers teach, applying those innovations in education that turn the school of their dreams into a school of joy.

Keywords: school of the future; school of joy; multiculturalism; well-being; bilingual students; satisfaction; teaching methods; learning environment; legal framework; traditions in education; school mediation; classification of generations; innovation; entrepreneurship

✉ **Ms. Tanya Yanachkova, PhD Student**
Technical University of Sofia, Sliven Branch

Principal
N. Prokopiev Primary School
Village of Sboriste – Sliven Region, Bulgaria
E-mail: yanatania@abv.bg